

PROPOSITIO IV. — *Deus certo et infallibiliter cognoscit futura contingentia conditionata.*

Ad pleniorum propositionis perspicuitatem juvat præmonere 1. ea dici conditionata futura, quæ licet reipsa futura non sint, futura tamen essent, si aliqua poneretur conditio, a qua pendent; hæc autem medium veluti locum tenent inter mere possibilis et absolute futura. Talis erat conversio Tyriorum et Sidoniorum, si Christus talia apud eos patrasset portenta, qualia apud Corozaitas patravit ac Bethzaiditas. Hæc enim conversio non erat mere possibilis, nec absolute futura, cum conditio, ex qua illa conversio penderet, non esset implenda; ergo futura erat sub conditione.

2. Licet ab aliquibus theologis olim negata fuerit hæc præscientia divina futurorum conditionatorum, hodie vix ullam de ea controversiam esse. Catholici enim theologi, inquit doctissimus Card. Gotti, Ordinis Prædicatorum, uno vel altero excepto qui vult præfata conditionata solum conjecturaliter a Deo cognosci, asserunt ea a Deo certo et infallibiliter cognosci (1). Et sane vix salva fide negari id posse videtur. Tota itaque controversia, quæ catholicas aliquando scholas divisit, versatur seu, ut verius dicam, versabatur circa modum eam exponendi, et circa medium in quo Deus ista futura conditionata videt.

3. Hanc scientiam in Deo propugnamus ut omnino certam atque infallibilem adversus eos, qui nonnisi conjecturalem ejusmodi futurorum conditionatorum notitiam in Deo esse affirmare ausi sunt.

His positis cum laudato Gotti enunciatam propositionem ita probamus. 1. In Scripturis Deus plura revelavit sub conditione futura, quæ tamen facta non sunt, quia illa defuit conditio; ergo Deus ea certo cognovit. Nisi enim certo cognovisset talia sub conditione futura, ejus infinita veritas in cognoscendo et veracitas in prænunciando detrimentum passæ fuissent.

Jam vero antecedens, omissis innumeris aliis Scripturæ locis evincitur 1. ex I Reg. XXIII, 11 et seqq., ubi David consuluit Dominum, an, si mansisset Ceilæ, Saul ad eam expugnandam descensus esset? et respondit Dominus: *Descendet*. Interrogavit iterum num descenderet Saule viri ceilitæ traditurine eum

dicam, si Deus scivit aliquid, illud erit, consequens est intelligendum prout subest divinæ scientiæ, scilicet prout est in sua præsentialitate. Et sic necessarium est sicut et antecedens; quia omne quod est, dum est, necesse est esse; seu necessitate consequenti et hypothetica seu, ut dicitur, suppositionis, quia implicat aliquid fuisse praxivum ut certo futurum et futurum non esse, etsi in se futurum sit contingenter et libere. Quum vero, ut expositum est, logice seu ratione aliquid prius concipiatur esse quam videri, hinc ex unoquoque, hoc sensu pendet ut actionem suam Deus ab æterno viderit ut bonam vel ut malam.

(1) Tom. III, in p. 1, q. 6, dub. 1, § 1, n. 5, et rursus ibid. dub. III, § 2, loquens de hac conditionatorum scientia dicit: « De hac non controvertimus, sed omnes (thomistæ) concorditer statuimus, eam dari in Deo, et quidem certam, non pure conjecturalem. »

essent in manus Saulis, responditque Dominus: *Tradent*. Ibi non agitur de re mere possibili, nec de absolute futura; sed tantum de eo quod evenisset posita conditione (1). 2. Id ipsum patet ex III Reg. XI, 2, ubi repetit Deus præceptum, quod jam dederat Exodi XXXIV, 16 de non jungendis connubiis cum alienigenis, quia *certissime avertent corda vestra, ut sequamini deos earum*; quæ quidem prædictio veritatem sortita est in Salomone aliisque, in quibus adimpleta fuit conditio, non autem respectu eorum, qui libere hanc conditionem non posuerunt, seu in quibus verificata non fuit conditio. 3. Id pariter constat ex lib. Sap. IV, 11, ubi de justo immature ex hac vita prærepto dicitur: *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam illius*. Certe igitur non verat Deus justum illum fore in malum mutandum ac illecebris irretiendum, si diutius vixisset; alioquin inconsulto præmatura morte ipsum e vivis rapuisset. 4. Denique ostenditur ex celebri illo Christi dicto (Matth. XI, 21; Luc. X, 13) quo exprobrans Corozaitis et Bethzaiditis cordis duritiam: *Vae tibi, inquit, Corozai, va tibi Bethzaida, quia, si in Tyro et Sidone factæ essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio et cinere poenitentiam egissent*. Quibus verbis Christus Tyriorum et Sidoniorum poenitentiam prædicit, si quidem apud illos prædicasset, ac signa fecisset, qualia in Galilæa fecit; illam ergo Christus sub tali conditione, quæ tamen adimpleta non est, futuram cognovit; alioquin neque tam acriter corozaitas atque bethzaiditas objurgasset, nec tam certo et asseveranter tyriorum et sidoniorum poenitentiam præ illis futuram affirmasset; ergo.

2. Patres tum græci tum latini unanimes in hac Dei cognitione adstruenda sunt, indidem enim argumenta deprompserunt sive ad vindicandam divinam providentiam in infortuniis, quibus passim premuntur justis; sive ad parentes solandos de immatura filiorum morte, aliaque id genus multa, ut videre est apud Petavium (2). Nos brevitatibus gratia non nisi unum vel alterum testimonium promemus ex S. Augustino ac S. Prospero ad rem conficiendam. Primus igitur, *De Correctione et Gratia*, cap. VIII, non solum eam ad-

(1) Non defuit, qui observaret in paraphrasi chaldaica sic David interrogare Dominum: « Cogitant me tradere viri ceilitæ? Respondit autem Dominus: cogitant tradere. Cogitat descendere Saul? Et dixit Deus: cogitat descendere ». Et glossam ordinariam dicere: *in voluntate habent ut tradant*. Ita quidem observat hic auctor ad tollendum hoc testimonium de liberorum conditionate futurorum præscientia in Deo. Esto; sed debuisset pariter observare hebraicam veritatem habere futurum בעלי קעילתא « Numquid tradent domini Ceilæ me? Et dixit Dominus יסגירן tradent; sic ver: ionem LXX: Et ἀποκλειθήσεται; Numquid concludetur? καὶ ὅν εἰ κατεθήσεται Σαούλ; et nunc numquid descendet Saul? et dixit Dominus: κατεθήσεται, descendet; tum versionem syriacam: « Proditurine sunt me cives urbis? ... Dixit Dominus: prodituri sunt te »; et arabicam: « Tradentne me et socios meos cives urbis Sauli? Dixit Dominus: ita, ipsi te tradituri sunt ».

(2) Lib. IV, c. 8, n. 19.

struit, sed præterea nonnisi insanissime negari eam posse affirmat; sic enim loquitur: *Respondeant, si possunt, cur illos Deus, cum fideliter et pie viverent, non tunc de hujus vitæ periculis rapuit, ne malitia mutaret intellectum eorum, et ne fictio deciperet animas eorum. Utrum hoc in potestate non habuit? an eorum mala futura nescivit? Nempe nihil horum nisi perversissime et insanissime dicitur*; et alibi sæpe. Alter vero Resp. VII ad excerpta Genuensium, ait: *De Tyriis vero et Sidoniis quid aliud possumus dicere, quam non esse eis datum ut crederent, quos etiam credituros fuisse ipsa veritas dicit, si talia, qualia apud non credentes facta sunt, virtutum signa vidissent*. Si itaque sub conditione fuisse credituros veritas dixit, et verissime dixit, sentit igitur S. Prosper Deum certo præscivisse eos sub talibus signis credituros. Atque ut pateat hos patres non obiter tantum ea dixisse, observandum est eos tali Dei præscientia uti tanquam argumento validissimo ad adstruendam adversus pelagianos ac semipelagianos gratuitam gratiæ naturam ac distributionem.

5. Demum ejusmodi Deo inesse scientiam infallibilem futurorum sub conditione, ratio ipsa suadet. Hæc enim scientia summa perfectio est, quam melius est habere, ut scholæ loquuntur; ergo Deo necessario inesse debet, cum nulla simplici perfectione carere possit. Adeo vero insitum est christianorum omnium mentibus Deum ejusmodi conditionata prænoscere, ut in vulgari quotidie sermone sit positum: *Deus ita fecit, quia prævidit id in bonum cessurum huic, cui talia permisit, seu de quo ita disposuit, et hinc uberem capiunt consolationem; quare tot diei possunt hujus scientiæ divinæ testes quot christiani, imo pene dixerim, quot homines sunt, qui Deum esse non negant*.

DIFFICULTATES.

1. Obj. 1. Quæ in Scriptura sub conditione prænunciata dicuntur nonnisi improprie seu metaphorice sunt intelligenda, cum conditio præ se ferat suspensionem atque hesitationem, quæ in Deo admitti non potest. 2. Quod si quis contendat proprie illa esse admittenda, nihil vetat quominus de scientia conjecturali ea accipiamus, prout innuunt particulae *forte, forsitan, etc.*, quibus ejusmodi futura prænunciantur; ut cum de Adam (Gen. III, 22) Deus ait: *Ne forte mittat manum suam et sumat etiam de ligno vitæ*; et Christus (Matth. XI, 25): *Si in Sodomis factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in te, forte mansissent usque in hanc diem*; quo pariter referri possunt, quæ Exodi IV, 8 et seq. leguntur: *Si non crediderint tibi, inquit Deus Mosi, neque audierint sermonem signi prioris, credent verbo signi sequentis, quod si nec duobus quidem his signis crediderint... sume aquam fluminis, etc.* Quæ quidem apertissime ostendunt Deum certa scientia nescivisse, utrum hebræi credituri essent nec ne primo aut secundo aut tertio signo; ergo.

Resp. ad 1. Neg. Ad prob. D. Conditio præ se fert

suspensionem ex parte objecti, C. ex parte divinæ scientiæ, quæ unico intuitu omnia attingit N. Responsio patet ex dictis in superiori propositione.

Ad 2. N. Si quid enim evincerent particulae dubitative *forte, forsitan, etc.*, deberet pariter negari cum socinianis, qui eadem opponunt, scientia certa futurorum liberorum, humano proinde loquendi usui in his, aliisque similibus Deus sese accommodasse dicendus est, ut superius vidimus, cum adversus socinianos disputarem. Humana sane loquendi ratione Deum usum esse elucet ex ipso Exodi cap. IV, nobis objecto, ubi versu 2. Deus Mosen interrogat: *Quid est, quod tenes in manu tua? Respondit: virga*. Quis porro sanus ac prudens dicat Deum nescivisse, quid Moses manu teneret? Sane S. Th. 2. 2, q. 171, art. 6, ad 2. hæc aliaque ejusmodi testimonia explicat de revelatione secundum esse, quod res habent in causis suis, non autem secundum scientiam, quam Deus de iis habet (1).

II. Obj. Ejusmodi præscientia rerum sub conditione futurarum prorsus rejicitur a SS. Augustino, Fulgentio et Prospero disceptantibus adversus pelagianos ac semipelagianos. Etenim S. Augustinus, *De anima* lib. I, cap. XII: *Ipsa, inquit, exinanitur omnino præscientia, si quod præscitur, non erit. Quomodo enim recte dicitur præsciri futurum, quod non est futurum? Et, lib. De prædestinatione Sanctorum, cap. XIV, exponens illud: Raptus est, etc.: Dictum est, inquit, secundum pericula hujus vitæ; non secundum præscientiam Dei, qui hoc præscivit, quod futurum erat, non quod futurum non erat; id est, quod ei mortem immaturam fuerat largiturus, ut tentationum subtraheret incerto; non quod peccaturus esset, qui mansurus in tentatione non esset. Quo sensu S. Fulgentius, *De vera prædestinatione*, lib. I, cap. VII: *Absurde dicitur, scribit, Deum præscisse parvuli futura peccata, quæ futura non erant. Neque enim Dominus rerum omnium conditor facienda præscisset, quæ facienda non essent*. Denique S. Prosper in Epist. ad August. n. 5, loquens de semipelagianis, ait: *In tantum quibuscumque commentitiis meritis electionem Dei subjiciunt, ut quia præterita non existant, futura, quæ non sint futura, confingant, novoque apud illos absurditatis genere, et non agenda præscita sint, et præscita non acta sint*; ergo.*

Resp. D. A. Rejicitur ut norma gratiæ et prædestinationis aut reprobationis, ut contendeant pelagiani ac semipelagiani, C. rejicitur in se N. Ii enim ad dandam rationem, cur ex infantibus potissimum alii raperentur ante baptismum, alii ad baptismum pervenirent et eo accepto morentur, confugiebant ad

(1) En ejus verba « Divina præscientia respicit futura secundum duo, scilicet secundum quod sunt in se ipsis, in quantum scilicet ipsa præsentialiter intuetur, et secundum quod sunt in suis causis, in quantum scilicet videt ordinem causarum ad effectus. E. quamvis contingentia futura, prout sunt in se ipsis, sint determinata ad unum, tamen, prout sunt in suis causis, non sunt determinata, quin possint aliter evenire. Et quamvis ista duplex cognitio semper in intellectu divino conjungatur, non tamen conjungitur semper in revelatione prophetica. »

prævisa futura naturalia illorum merita, si diutius vixissent. Si autem sermo esset de adultis, quorum alii vocati erant, alii vero non, reponerent pariter ita Deum sese gessisse erga illos, quos non vocavit, ex prævisa eorum infidelitate ac demeritis; imo adeo progressi sunt, ut affirmarent Deum ex ejusmodi prævisione meritorum aut demeritorum decrevisse vel præmia vel pœnas. Quæ quidem omnia, utpote falsa et absurda, laudati patres rejiciebant, atque tanquam commentitiam tradebant normam hujus discretionis desumptam ex divina præscientia illorum sive meritorum sive demeritorum, quæ nunquam futura essent, quæque proinde nec a Deo prævideri poterant, cum non implenda esset conditio, ac multo minus ex his Deus decernere præmia vel pœnas potuisset. Præscindendo autem ab ejusmodi abusu, scientiam sub conditione futurorum in se spectatam et agnovisse citatos patres et admisisse evidenter patet ex perpetuo usu, quem ipsi faciunt hujus præscientiæ ad constabiliendam gratuitam gratiæ et vocationis divinam largitionem adversus eosdem hereticos, ut superius notavimus: atque hæc ratione componi facile possunt, quæ hi patres, in specie contraria, dicere de hac præscientia visi sunt.

Inst. Saltem S. Thomas huic præscientiæ contrarius est. Docet enim 1. rem contingentem non posse certo cognosci, nisi prout est actu in seipsa, et sic consideratur, inquit, ut præsens. Porro 2. futurum sub conditione non est actu in seipso, cum pendeat a conditione, nequit igitur a Deo cognosci. Docet præterea S. Thomas futurum contingens videri a Deo, quia est divinæ æternitati præsens; atqui futurum sub conditione non est æternitati præsens; ergo.

Resp. N. A. Ad 1. D. M. Res contingens non potest cognosci nisi prout est actu in se ipsa sive absolute sive conditionate, C. absolute tantum N. Sic Dist. min. Res contingens sub conditione futura non est actu in se ipsa absolute, C. sub conditione N. Existet enim, si poneretur conditio ac proinde a Deo cognosci debet, quem nihil veri latet.

Ad 2. D. Futurum sub conditione non est divinæ æternitati præsens ut absolute futurum, C. ut futurum sub conditione N. Divinæ enim æternitati aliquid subest prout est, nempe sive absolute sive sub conditione.

III. Obj. 1. Scientia futurorum sub conditione nullam habet veritatem objectivam; futura enim istiusmodi pendent a conditione, quæ non erit. Imo 2. nec habent ullam determinatam veritatem vel falsitatem; nam veritas futurorum sub conditione consistit in illatione quæ a conditione pendet, quæque nullum habet necessarium ac infallibilem nexum cum eventu; supposita siquidem quacumque conditione potest semper actio libera poni vel non poni; ergo vel non datur in Deo talis scientia, vel si datur conjecturalis est, eo magis quod Deus non possit dignoscere futura, nisi in suis decretis, quæ in futuris conditionatis nulla sunt; ergo.

Resp. ad 1. D. in se, Tr. prout subsunt scientiæ

Dei N. Non enim vera sunt, prout sunt futura contingentia libera, quæ, ut diximus cum Petavio, eo ipso quod natura sua possint esse et non esse, non possunt dici nec vera nec falsa; at, prout referuntur ad Dei scientiam, vera sunt. Id ipsum dic de conditionatis (1), quæ posita conditione certo essent, si Deus ea certo fore prænovit.

Ad 2. Eadem esto distinctio, eadem enim est ratio. Hinc neg. cons. Ad Confirmat. autem: eo magis, etc.

D. Quæ subsunt scientiæ visionis, Tr. quæ subsunt scientiæ simplicis intelligentiæ, cujusmodi ex Petavio sunt futura sub conditione N. Dei enim decreta respiciunt ea solum, quæ Deus immediate vel per causas necessarias facere statuit ex his, quæ ipsi per scientiam, ut dicitur, simplicis intelligentiæ obijciuntur, velut ars, quæ mentem artificis dirigit, ut ea amplectatur vel rejiciat, prout ad opus, quod intendit moliri conferunt vel obsunt, juxta præstitutum sibi finem, ut supra animadversum est (2).

ARTICULUS III. — De medio scientiæ divinæ.

Medium scientiæ vocant philosophi ac theologi causam cognitionis; seu illud quod prius cognitum ducit in alterius cognitionem; inde prodierunt voces cognitionis immediatæ vel mediatæ. Ita speculum est medium, per quod imaginem nostram conspicimus, et in philosophicis prima principia seu axiomata sunt media, quibus devenitur in conclusionis notitiam.

Deus autem ex dictis videt se et alia a se distincta. Ea autem quæ extra Deum sunt, vel possibiliter dicuntur, vel existentia cum suis differentiis præteriti, præsentis aut futuri; hæc rursus vel sunt necessaria vel libera, denique futura talia sunt vel absolute vel sub aliqua conditione tantum.

Itaque circa rationem, qua Deus diversa hæc intuetur, alia penes omnes aut fere omnes certa sunt atque explorata, alia vero magnam dissensionum segetem ac disputationum præbuerunt, ita ut ingentia hinc inde volumina prodierint. Nos igitur principiis nostris insistentes de nulla miscenda domestica concertatione, qua fieri poterit brevitatem incerta ab incertis secernemus; deinde ne theologiæ candidati hospites omnino sint in his controversiis quæ olim catholicas scholas agitabant, historica ratione diversas opiniones exponemus, liberum unicuique permittentes arbitrium eam sectandi, quæ magis arriserit,

(1) Cfr. Petav. lib. iv, cap. 7, § 11.

(2) Hæc sunt præcipuæ difficultates quas urget Typhanus, anonymus passim nuncupatus; ad reliquas autem quod attinet minoris momenti desumptas ex imperfectionibus, quas juxta ipsum includit ejusmodi scientia, tum ex eo quod particula si nota sit compositionis, conditionis nempe cum conditionato, tum etiam ex eo quod discursum, ut ipse loquitur, involvat, tum etiam quod dicat suspensionem, hæsitacionem, otiositatem, etc. non vacat eas diutius expendere, quia hæc in nobis quidem locum habere possunt; non autem in Deo; nam, ut loquitur S. Thomas, p. I, q. 14, art. 14, ad 5, c esset scientia Dei variabilis, si enunciabilia cognosceret per modum enunciabilium componendo et dividendo, sicut accidit in intellectu nostro; quod in Deo esse non potest. Cons. Card. Gotti, loc. cit.

eamque adhibendi contra incredulos aut heterodoxos, prout nos quoque præstitimus, et præstabimus etiam deinceps, quæ ad eorum difficultates disjiciendas expeditior et opportunior visa fuerit, præsertim quum validius quisque his armis pugnet, quibus assuevit.

1. Igitur illud certum apud omnes est, Deum absque ullo medio seipsum cognoscere seu essentiam suam; cum in Deo, utpote ente a se, nihil prius essentia sua sit vel concipi possit, quod habeatur veluti causa vel medium cognitionis essentia divinæ.

2. Illud pariter pro certo habetur, Deum juxta nostrum cogitandi modum in essentia sua veluti in medio sua attributa cognoscere, quia essentia divina a nobis concipitur tanquam radix, a qua ejus attributa dimanant.

3. Certum est Deum alia a se in seipso tanquam in objecto, ratione prius cognito, cognoscere, tum nempe quæ possibiliter tantum sunt, tum existentia pro ea temporis ac status differentia pro qua existunt, scilicet ut futura pro eo tempore, quo nondum sunt, ut præterita, pro eo tempore, quo amplius non sunt; et hoc quidem de illorum existentium classe, quæ vel immediate producuntur a Deo vel a causis secundis necessario seu naturaliter agentibus. Hæc autem a Deo in se ipso, seu in propria essentia, tanquam in medio ratione prius cognito, sub triplici respectu cognosci possunt, ac 1. quidem ut rerum omnium sive possibilium sive existentium causa productiva; 2. ut illarum causa exemplari, seu idea objectiva omnium quæ sunt vel esse possunt; 3. ut in se continente secundum modum quemdam excellentem omnes et singulas perfectiones omnium creaturarum. Vid. S. Thom. *Contra gentes*, lib. I, cap. XLIX, nec non p. 1. q. 14, art. 5 et 6.

Et hæc quidem certa ac rata penes omnes aut fere omnes sunt. Sed illico oritur controversia, num Deus possibiliter in se præcise videat tanquam in causa aut tanquam in speculo ea omnia representante, prout expositum est circa diversas rationes, quibus Deus ea, quæ sunt a se distincta, videre potest. Thomistæ contendunt omnia possibiliter Deum cognoscere in se ut in causa; Vasquez cum aliis arbitratur Deum ea videre in Verbo ut in speculo. Quoad existentia vero eum suis respectivis differentiis (1), rursus thomi-

(1) Cons. Petav. lib. iv, cap. 11, num. 10 et seqq. ubi ostendit patres in ea esse sententia, ut omnium rerum efficiendarum rationes et exemplaria in Deo a tota æternitate fuerint, adeo ut jam illa quodammodo in sua æternitate condiderit. « Quidquid enim, inquit Augustinus, facturus erat Deus in creatura, jam in Verbo erat; nec esset in rebus, nisi esset in Verbo; quomodo et in te non esset in fabrica, nisi esset in consilio. Sicut in Evangelio dicitur: quod factum est in ipso vita erat. Erat ergo quod factum est; sed in Verbo erat; et omnia opera Dei ibi erant, et opera nondum erant » (*Enarr.* in Ps. xlv, n. 5). Clarius adhuc alibi idem S. Doctor id ipsum docet: « Faber, inquit, facit arcam. Primo in arte habet arcam; si enim in arte arcam non haberet, unde illam fabricando proferreret? Sed arca sic est in arte, ut non ipsa arca sit, quæ videtur oculis. In arte invisibiliter est, in opere visibiliter erit... attendite ergo arcam in arte, et arcam in opere. Arca in opere non est vita,

stæ censent ea a Deo videri in essentia sua ut eorum causa effectrice et in decretis; alii veluti in causa exemplari et supereminenti; plures vero contendunt Deum ista cognoscere, non solum in se ipso tanquam in medio ratione prius cognito, sed etiam in se ipsis immediate seu absque medio, non quasi res, sic cognita sint causæ cognitionis divinæ, sed terminis et objectum ipsius cognitionis. Verum de his hæcenus satis.

Majoris momenti sunt controversiæ, quæ versantur circa contingentia, sive absolute sive sub conditione futura, ob connexionem, quam ista habent cum controversiis de efficacia gratiæ.

Ut ea, qua par est claritate quæstiones istæ exponantur, debemus distinguere duplicem ordinem istorum futurorum contingentium, ac duplicem hominis statum. Nempe 1. libere futura alia sunt ordinis naturalis, alia vero ordinis supernaturalis seu gratiæ. Rursus alia sunt bona ac meritoria, alia vero mala, ut peccata. 2. Homo vel considerari potest in statu innocentie ante peccatum vel in statu naturæ lapsæ post peccatum, per quod a primævo illo innocentie ac felicitatis statu decidit.

Itaque thomistæ, qui gratiam a se efficacem admittunt, contendunt Deum omnia futura contingentia sive ordinis naturalis sive supernaturalis cognoscere in suis decretis physice prædeterminantibus, tum pro statu naturæ innocentis, tum pro statu naturæ lapsæ, cum Deus sit prima causa, causa universalissima, primum movens et agens, et supremus dominus; creatura autem dependeat a Deo sicut causa secunda a causa prima, non solum ut sit, verum etiam ut agat et operetur; quo fit, ut in nullum actum erumpere possit, nisi Deus ejus voluntatem præmoveat et physice prædeterminet ad agendum. Quoad peccata vero, plerique ex ipsis contendunt Deum ea videre in decreto permissivo quoad malitiam, in decreto vero præmoveante ac physice prædeterminante quoad entitatem, seu actum materialem et physicum.

Jansenii discipuli et augustiniani conveniunt cum thomistis pro statu naturæ lapsæ, non autem pro statu naturæ innocentis quoad actus supernaturalis ordinis; quia juxta S. Augustinum homo in statu naturæ integræ non indigebat ad actus supernaturales

area in arte vita est; quia vivit anima artificis, ubi sunt ista omnia, antequam proferantur. Sic ergo, fratres carissimi, quia sapientia Dei, per quam facta sunt omnia, secundum artem continet omnia, antequam fabricet omnia; hinc quæ fiunt per ipsam artem, non continuo vita sunt, sed quidquid factum est, vita in illo est. Terram vides, est in arte terra; cælum vides, est in arte cælum; solem et lunam vides, sunt et ista in arte. Sed foris corpora sunt, in arte vita sunt » (*Tract. 1. in Joan. n. 17*). Ex quibus discimus omnium rerum exemplaria in Deo esse, ac Deum in se res omnes velut in exemplari conspiciere, non solum quæ sunt, sed etiam quæ esse possent, quibus si accedat decretum eas condendi, videt, nostro concipiendi modo, et in se tanquam causa exemplari, et insuper in se tanquam in causa formali per subsequens decretum, quod a scientia distingui debet.

nisi *adjutorio sine quo*, in statu naturæ infirmæ jam indiget *adjutorio quo* seu eo auxilio quo voluntas determinetur ad operandum, per delectationem celestem relative et *necessario* victricem juxta jansenianos, et per delectationem relative ac *moraliter* victricem juxta augustinianos (1). Hinc est quod utrique perfecte conveniant cum molinistis et congruistis pro statu naturæ innocentis, sive quoad naturam gratiæ, sive quoad scientiam mediam seu directricem, utramque vero tanquam summopere Deo injuriasam rejiciant pro statu naturæ lapsæ.

Ceteri omnes theologi, qui non admittunt gratiam a se efficacem, et rejiciunt decreta absoluta præmotentia et physice prædeterminantia, utpote quæ sibi videantur humanæ libertati contraria, contendunt Deum videre actiones libere futuras ordinis naturalis in essentia sua, tanquam specie intelligibili in representando infinita, seu tanquam in speculo, eodem modo ac videt omnia possibilis; quia ea videt in se seu in essentia sua velut perfectissima similitudine omnium intelligibilium secundum esse proprium quod habent, sive possibile tantum, sive etiam actuale et exercitum pro quacumque temporis differentia, nec non ea, quæ creaturæ sive necessario sive libere acturæ essent in quacumque hypothesi possibili. Nisi enim hoc modo, inquirunt, Deus creaturas cognosceret, nec perfecte nec comprehensive eas cognosceret, quia juxta S. Thomam p. 1, q. 12, art. 7: *Illud comprehenditur, quod perfecte cognoscitur; perfecte autem cognoscitur, quod tantum cognoscitur, quantum est cognoscibile*, atque, ut addit ibid. q. 14, art. 5: *Si perfecte aliquid cognoscitur, necesse est, quod virtus ejus cognoscat; virtus autem alicujus rei perfecte cognosci non potest, nisi cognoscatur ea, ad quæ virtus se extendit*. Sed non cognosceret perfecte virtutem creaturæ rationalis, nisi cognosceret ea omnia, quæ potest hæc agere, et quæ libere actura est pro quacumque temporis differentia, et in quacumque hypothesi constituta actura esset: hinc concludunt Deum contingentiā libere futura in se seu essentia sua modo exposito cognoscere.

Sic quoad actus supernaturales illi ipsi theologi censent Deum hos videre in decretis dandi gratiam prævisam efficacem per scientiam futurorum conditionatorum. Quæ gratia, ut prævisa efficax sub tali conditione, si eam dare Deus decernat, distinguitur in istorum sententiā a gratia pure sufficienti ratione doni et beneficii; cum non obstante hac prævisione posset Deus eam non dare, prout reipsa eam non dedit tyriis atque sidoniis. Peccata vero in istorum opinione Deus videt in forma opposita, id est, in bono, in quantum scilicet, bono cognito ipsius privationem, nempe malum, prænoscit, ut ipse etiam loquitur S. Thomas.

Tota ratio dissensionis, quæ viget inter thomistas illosque omnes qui gratiam a se efficacem admittunt, et alios theologos, qui gratiam hanc a se efficacem

(1) De his ex professo loquemur in tractatu de gratia.

rejiciunt, sed solum efficacem esse contendunt ex prævisione consensus et decreto subsequenti, consistit in eo, quod thomistæ nullum discrimen agnoscant neque agnoscendum esse velint inter *scientiam visionis* et *decretum Dei*, quia juxta ipsos unum idemque sunt *scientia visionis* et *decretum*, nec præter istam scientiam aliam agnoscant, nisi illam, quæ est *mere possibilem*, et quam *simplicis intelligentiæ* dicimus. Congruistæ e contrario et augustiniani recentiores in his, quæ a causis liberis pendent, distinguendos esse actus volunt, qui efficaci Dei gratiæ indigent ut fiant ab aliis, qui vel a sola humana libertate prodeunt, cujusmodi sunt actus moralis honestatis, vel quos solo gratiæ sufficientis auxilio fieri posse propugnant; distinguunt præterea Dei decretum a scientia visionis (1).

Hinc thomistæ docent Deum, si sermo sit de actibus moralis honestatis, hos prænoscere in decretis præmotionis, imo et prædeterminationis physice; si vero sermo sit de actibus ordinis supernaturalis, in decretis dandæ vel negandæ gratiæ a se efficaciis, quam pariter comitatur prædeterminatio physica eamque includit. Ceteri, si sermo sit de actibus moralis honestatis, passim contendunt hos a Deo prænosci in altissima voluntatis humanæ comprehensione; si vero agatur de actibus supernaturalibus, existimant Deum hos prænoscere in decreto, quod subsequitur prævisionem Dei de iis, quæ libere voluntates acturæ essent sub tali gratiā, quam Deus dare decrevit. Hi præterea bifariam distinguunt scientiam, nempe eam, quæ in simplici rei futuræ cognitione posita est, et eam, quæ subsequitur decretum. Scientiam quæ præcedit decretum illudque dirigit, veteres vocarunt *scientiam futurorum exploratricem*, Molina vocavit *mediam*; de hac in articulo sequente.

Thomistæ ad suam sententiā adstruendam afferunt ex Scripturis illa omnia testimonia, in quibus quidquid mali vel boni naturalis ac supernaturalis homines libere faciunt, totum *præparatum a Deo* dicitur in *decretis, viis, judiciis, ac providentiâ ejus positum*, ut id tantum factum sit, quod ipse *cogitavit*, ac *fieri voluit*, hominum voluntate sive bona sive mala sapientissime usus ad rectissimos fines consequendos. Talia sunt inter cetera Act. VI, 27: *Convenerunt vere... adversus sanctum puerum tuum Jesum, quem unxisti, Herodes et Pontius Pilatus cum aentibus et populis Israel, facere quæ manus tua et consilium tuum decreverunt fieri*; Ephes. II, 10, ubi *creati* dicimur, in *Christo Jesu in operibus bonis, quæ præparavit Deus, ut in illis ambulemus*. Ex patribus laudant S. Augustinum et S. Greg. M., qui docent, ut superius vidimus, non ideo Deum res futuras prævidere, quia futuræ, sed ideo res futuras esse, quia Deus prævidit.

Congruistæ e contrario, Augustiniani, etc. ex Scriptura ea proferunt loca, in quibus opera nostra *cognita, investigata* dicuntur, in *viis* et in *semitis nostris prævisis*, non in decreto Dei præfinita. Sic. Ps.

(1) Cfr. Card. Gotti, tom. III, q. 4, dub. 1 et seqq.

CXXXVIII, 1. et seqq. legitur: *Domine, probasti me et cognovisti me, tu cognovisti sessionem meam. Intellexisti cogitationes meas de longe, semitam meam et funiculum meum investigasti, et omnes vias meas prævidisti*. His addunt futura conditionata, quorum conflictio ponenda non erat; ut immutandum justum, si diutius vixisset (Sap. IV); capiendum David a Saule, si Ceilæ constitisset (L. Reg. XXIII); poenitentiam acturos Tyrios et Sidonios, si Christi miracula vidissent (Luc. X). In his et similibus, aiunt solam Dei præscientiam spectare licet de eo, quod in iis circumstantiis futurum erat; nam, si decretum aliquod Deus fecisset, jam impletum esset. Ex patribus laudant auctorem *Questionum ad Orthodoxos*, q. LVIII; Origenem, in cap. VIII. epist. ad Rom.; Hieronymum in cap. XXVI Jeremiæ, qui expresse tradunt res non ideo futuras, quia Deus eas præscivit, sed ideo Deum eas præscivisse, quia futura erant. Cum his concordat S. Augustinus in locis supra allegatis, tum etiam in libro *De prædestinatione Sanctorum*, cap. X, ubi ait: *Prædestinatio (seu decretum) sine præscientiâ esse non potest, potest autem esse sine prædestinatione præscientiâ. Prædestinatione quippe Deus ea præscivit quæ futuræ sunt. Præscire autem potens est, quæ ipse non facit, sicut quæcumque peccata*. Sic S. Joan. Damasc. *Adversus Manichæos*: *Est quidem, inquit, præscientiâ Dei vera et invariabilis; verum ipsa nequaquam est causa, cur omnino fiat, quod futurum est; quin potius, quia hoc vel illud facturi sumus, ideo prænoscit*. Sic patres reliqui, nec non Richardus, Alensis, Bonaventura, et innumeri ex veteribus scholasticis (1).

In tanta sententiârum diversitate nos quid dicemus? Illud ipsum quod dixit S. Augustinus, *Enarr. in Ps. XLIX, n. 18*, cujus hæc sunt verba: *Ne forte hoc a me, fratres, expectetis, ut explicem vobis, quomodo cognoscat Deus; hoc solum dico, non sic cognoscit ut homo, non sic cognoscit ut angelus; et quomodo cognoscit, dicere non audeo, quoniam et scire non possum. Unum tamen scio, quia et antequam essent, omnia noverat Deus*.

ARTICULUS IV. — De divisione scientiæ Dei.

Scientia divina reipâ unica est ac simplicissima, utpote quæ est ipsa divina substantia hoc modo se habens. Quatenus autem, semotis imperfectionibus, multis scientiis seu cognitionibus realiter inter se distinctis æquivaleret, est virtualiter multiplex. Hinc solent theologi eam per inadæquatos conceptus in plures scientias seu cognitiones extrinsece discernere.

Dividitur itaque ratione objecti 1. in scientiam *necessariam* et *liberam*. *Necessaria* est cognitio objecti independentis a liberis Dei decretis; tale autem objectum est Deus ipse et res omnes possibilis. *Libera* est cognitio objecti dependentis a libero Dei decreto; objectum propterea istius scientiæ sunt res omnes vel existentes vel aliquando exituræ.

2. Dividitur in scientiam *speculativam* et *practicam*.

(1) Cfr. Tournely, *Tract. de Deo*, q. 16, art. 4.

Speculativa est, quæ versatur circa objectum, ut vocant, non operabile, cujusmodi est Deus ipse et sunt res mere possibilis. *Practica* est cognitio objecti operabilis, prout sunt res omnes conditæ seu condendæ.

3. In scientiam *approbationis* et *improbationis*. Scientia *approbationis* est cognitio objecti, quod Deus approbat et quod ipsi placet; *improbationis* est scientia objecti, quod Deus reprobat quodque ipsi displicet. Objectum prioris scientiæ sunt omnia existentia ac bonæ creaturarum liberarum actiones; posterioris vero sunt peccata.

4. In scientiam *simplicis intelligentiæ* et *visionis*. *Simplicis intelligentiæ* est cognitio rerum mere possibilem, quæ nec extitere nec extiturae sunt, quo fit ut scientia ista antecedit quodcumque Dei decretum; scientia *visionis* est cognitio tum ipsius Dei, tum rerum existentium in aliqua temporis differentia, sive actu existant, sive extiterint, sive extiturae sint; hinc scientia visionis partim necessaria est respectu sui objecti, partim contingens et libera (1).

Circa has divisiones vix est inter theologos controversia: at gravis est circa postremam, utrum scilicet ea sit adæquata, an vero inadæquata. Thomistæ contendunt eam esse adæquatam, quia præter scientiam simplicis intelligentiæ et visionis juxta ipsos nulla alia datur; augustiniani autem recentiores, ut Card. Norisius, Berti, Juenin aliique magno numero, cum congruistis aliisque omnibus, qui negant omnia Deum præscire in decreto suo physice prædeterminante, affirmant esse inadæquatam, quia præter eam scientiam, qua Deus videt res mere possibilis, et illam, qua videt res absolute futuras, datur media quædam scientia, qua Deus videt res sub conditione futuras, et quidem independentem ab omni suo decreto, atque

(1) Atque hic obiter notetur perperam Doctorem Henricum Klee, profess. ordin. theolog. Bonnæ, in sua *Katholische Dogmatik*, seu *Dogmatica catholica*, Moguntiae 1855, vol. 1, irridere theologos ob distinctionem scientiæ Dei in scientiam simplicis intelligentiæ, in scientiam visionis, atque in scientiam mediam. Et enim pag. 54 et seqq., loquens de modo divinæ cognitionis, ostendere pluribus nisus est, Dei cognitionem utpote perfectissimam esse simplicissimam ac *prorsus immediatam*, seu Deum cognoscere omnia *immediate*; quibus absolutis, pag. 57, ita concludit: *Ex hæc tenus dictis patet æpiphora distinctio inter scientiam visionis, scientiam mediam et simplicis intelligentiæ, quæ restitui debet suis auctoribus ad ipsorum proprium ornam, nomine ac sensu aliquantum mutato, scilicet visionariæ (visionare), dimidiæ scientiæ (halbe Wissenschaft) et intelligentiæ cujusdam simplicioris (Wissenschaft der einfachen Einsicht)*. At doctus professor debuisse animadvertere, hanc divisionem a theologis peti non a modo cognitionis, sed ab objecto cognitionis divinæ, quæ confundi a viro theologo inter se minime possunt. Neque illud præterendum sine animadversione est passim in Germania theologiam lingua vernacula tradi non absque ingenti linguæ latinæ jactura in clero catholico instituendo, quæ tamen ecclesiasticis viris cordi summopere esse deberet. Georgius Hermes ad hanc scribendi rationem suos inducere conatus est apposita dissertatione. Sed hujus viri conatus potius inducere recte sentientes debuisse ad contrariam viam invidiam.

eas in se videt, prout videt in se res omnes possibiles. Hinc scientia media definitur cognitio divina rerum sub conditione futurarum independens ab omni Dei decreto (1); revocatur autem hæc scientia ad scientiam simplicis intelligentiæ velut species ejusdem.

Quam nunc, ut superius vidimus, omnes fere theologo catholici conveniant in admittenda in Deo scientia futurorum conditionatorum, tota questio arctatur ad medium, quo Deus hæc futura conditionata cognoscit; si enim videt in se seu essentia sua, ut cognoscit res possibiles in omni ipsarum hypothesi antecedenter ad omne ipsius decretum, jam necessario fuit dari ejusmodi scientiam mediam; quod si Deus ea non videat nisi in positivo suo decreto ac dependenter ab ipso, non datur scientia media.

Thomistæ contendunt Deum videre futura conditionata in decreto suo subjective absoluto, et conditionato ex parte objecti (2). Quod ut intelligatur, notandum est duplici ratione aliquid decretum posse dici conditionatum: uno modo ex parte subjecti, ut si quis diceret: Vellem dare Petro centum nummos, si venderem domum meam; ast cum decreverim eam non vendere, ideo nolo dare Petro centum nummos. Alio modo potest aliquid decretum esse conditionatum ex parte objecti, ut si quis diceret: Vellem dare Petro centum aureos, si die crastina Petrus ad me veniret. Jam vero dari in Deo decreta objective conditionata, certum est apud theologos omnes. Tale est decretum sive voluntas salvandi omnes homines, si recte utantur mediis sibi a Deo dandis; non delendi Sodomam, si in ipsa reperti fuerint triginta viri justii; exhibendi Christo plusquam duodecim legiones angelorum, si Christus eum rogasset, etc. Hinc questio solum est circa decreta subjective conditionata. Thomistæ acriter pro ipsis pugnant, contententes scientiam conditionatorum ab illis tanquam a causa futura existentie actuum liberorum, circa quam hæc scientia occupatur, pendere. Sed non minus nervose ceteri theologo ista decreta subjective conditionata rejiciunt, quod videantur humana libertati contraria, imo et illusoria, cum in thomistarum hypothesi etiam conditio objectiva pendeat ab ipsius Dei decreto physice prædeterminante, ut patet ex allato exemplo: vellem dare Petro centum aureos, si Petrus veniret ad me crastina die; cum autem venire ad me non possit absque curru meo, quem decrevi ei non dare (quo sensu decretum subjective absolutum concipitur), ideo decerno non dare Petro centum aureos. Reducitur proinde conditio ad hæc verba: nolo dare Petro absolute centum aureos.

(1) Sic loc. cit. q. 6, dub. iii, § 2, n. 8, Card. Gotti definit scientiam mediam: « Scientiam, qua Deus ante omne suæ voluntatis decretum certo novit, quid voluntas factura esset, si decerneret eam ponere in talibus circumstantiis, vel tali rerum ordine et sub tali auxilio. »

(2) Cfr. Gotti, loc. cit. lib. vi, dub. ii, § 1 et seqq.

Nostrum non est hæc item dirimere, imo nec eam attingere constituimus, cum artas nostra alias habeat majoris momenti questiones, quibus serio animam adiciat, nec divisos nunc temporis præsertim theologos esse expediat, sed potius invicem consentientes, quo validius tot christiana seu catholica fidei hostibus resistent; licet enim salva pace et charitate unaquæque schola propria placita tueri possit, attamen experientia compertum est ex diversitate sententiarum, ut plurimum, animorum etiam sinceram mutuam benevolentiam non parum, etiam nobis invitis, tepescere. Optandum utique esset, ut vel extrema ipsa lineamenta antiquæ illius disceptationis, quæ tantopere jam insonuit, penitus delerentur. Ecclesia nihil decernere statuit, utraque sententia salva fide teneri potest. Itaque cum ad aptius tuenda fidei dogmata utraque sententia excogitata sit, quilibet, ut superius jam a nobis animadversum est, adoptet illam, quæ magis conducere videtur ad fidem sartam tectamque tuendam, tum adversus protestantes, tum adversus jansenianos, quos nunc constat ex factis non fuisse, nec esse nisi deistas larvae (1), ac lupos sub ovina pelle latentes.

Qui pugnant contra scientiam mediam, affirmant eam esse novam, nec notam fuisse nisi ad summum arianis et semipelagianis, insuper repugnare sanæ rationi (2).

Qui vero eam propugnant, ita disserunt: dato semel, prout thomistæ omnes in præsens dant, Deo inesse scientiam infallibilem futurorum conditionatorum, questio reducitur tota ad medium, in quo Deus ea cognoscit, dependenter scilicet vel independenter a decretis subjective absolutis et objective conditionatis. Hinc excutiendum restat, utrum istud talium decretorum inventum recens an antiquum sit; utrum in Sacris Litteris et in sanctis patribus occurrat vestigium horum decretorum nec ne. Si in Sacris Litteris vel in sanctis patribus inveniantur ejusmodi decreta, et ita constituta, ut sine illis Deo nullum aliud suppetat medium, quo futura conditionata cognoscatur, fatentur scientiam mediam novam esse; si vero nulla horum decretorum mentio sive in Scripturis sive in tota antiquitate occurrat, et quidem ut unici medii, quod Deo insit ad futura libera conditionata cognoscenda, tunc et contra patroni scientiæ mediæ novitatis notam iurunt ad stipulatoribus decretorum.

Jam vero, pergunt, primus qui perhibetur auctor seu inventor ejusmodi decretorum est Didacus Alvarez, qui sic componere nisus est scientiam divinam certam et infallibilem futurorum conditionato-

(1) Cfr. *Réalité du Projet de Bourg-Fontaine, et Continuatione della realtà del progetto di Borgo-Fantana*; op. dell' abate Gusta, nec non opusculum commendatum a Pio vi in opere super Nunciaturas, cap. viii; *La lega della teologia moderna colla filosofia a danno della chiesa di G. C.* a P. Rocca Bonola Societatis Jesu editum anno 1789, ac saepe postea recusum.

(2) Cfr. Card. Gotti, tom. iii, in p. i q. 6, a dub. i ad viii.

rum cum generali thomistica doctrina de scientia visionis dependente a decretis Dei tanquam rerum omnium effetrice, non exclusis liberis hominum actionibus sive naturalibus sive supernaturalibus. Et re ipsa, inquit, ab eo tempore tam communis esse cepit inter thomistas doctrina de scientia certa et infallibili futurorum conditionatorum, quam ante ipsi vel penitus respuebant vel non nisi ut conjecturalem admitterent (1). Cum vero doctrina de scientia certa et infallibili futurorum conditionatorum, ipsis thomistis nunc fatentibus, fundetur in Scriptura et patribus, in qua sola absque decretis scientia media ex dietis consistit, patet, aiant, scientiam mediam antiquam esse, prout antiqua est doctrina Scripturarum et patrum; ac proinde non nisi ad labem et aspergendam tribuitur vel arianis vel semipelagianis, a qua omnino eam purgant augustiniani, contententes S. Augustinum eam docuisse, saltem pro statu innocentie hominis et angelorum (2).

Demum non repugnare rationi scientiam mediam, ex eo evincere satagunt, quod nihil magis consonet sanæ rationi quam dicere, Deum, quin tot ac pene infinita decreta inducantur, quibus indigeret ad ejusmodi futura cognoscenda, posse per se et in se ipsis illa cognoscere; quod nihil magis extollat vim divine ejusmodi scientiæ, dum e contra nil mirum sit a Deo futura cognosci in eo, quod ipse decrevit facere. Quis præterea potest certo statuere decreta unicuique medium esse, quo Deus futura videat? Sic illi.

(1) Cfr. Theodorus Eleutherius seu Livinus de Meyer, *Historia congreg. de auxiliis*, lib. v, cap. 44, nec non ipse Didacus Alvarez Ord. Præd. in *Responsionum* lib. i, cap. iv, n. 9, ubi proficitur se hæc decreta propugnasse Romæ in collegio sancti Thomæ super Minervam ad anno 1596 ad annum 1607, cum Regentis funderetur officio.

(2) Cfr. Georg. Marie Albertini Ord. Præd. *Acroasis de Deo*, Venet. 1809, ac præsertim Acroasis xiii, inscripta: *Molinistarum scientia media a calumniis vindicata*, ubi ostendit sententiam istam apud patres ecclesiæ patres pervagatam esse; tum allata Molinæ scientiæ mediæ definitione, ex lib. *Concord.* quest. xiv, art. 44, disp. 52, p. 227, edit. Antwerp. 1595, qua nempe dicitur illa, « qua ex altissima et inscrutabili comprehensione cujusque liberi arbitrii in sua essentia intuitus est (Deus) quid pro sua innata libertate, si in hoc vel illo vel etiam infinitis rerum ordinibus collocaretur, acturum esset, cum tamen posset, si vellet, facere re ipsa oppositum, » eam confert cum sententia s. Bonaventuræ, qui in Lib. I. *Sentent.* dist. 4, art. 2, q. 2, iisdem pene verbis eam docuit; scribit enim: « Talis est aspectus divine præscientiæ; quia ab æterno cognovit, quid cogitare poteramus vel velle, simul cum hoc vidit, in quam partem nostra voluntas et operatio inclinaretur; et quia (divina præscientia) totum posse et velle et agere complectitur, ideo non potest falli. Et quia prædestinatio concludit præscientiam, hinc est quod concordat cum libero arbitrio, et non potest discordare. » Post hæc subdit citatus auctor: « Confer verba hæc cum Molinæ sententia, tum dicito mihi, in quo differant. » Cons. præterea ejusdem Albertini orationes datæ ad Bannezianos et Lemosianos (Bannez siquidem et de Lemos primi perhibent auctores systematis prædeterminationis physice, applicatæ præsertim ad efficaciam divine gratiæ et ho-

Ceterum neque in hoc quidquam per ecclesiam hactenus est definitum, ut cuique integrum maneat in suo sensu abundare, qui conformior Scripturæ videatur et patribus, quique melius conferat ad conciliandam hominis libertatem cum efficacia divine gratiæ.

CAPUT II. DE VOLUNTATE DEI.

Ut brevitati consulamus, multa ex iis prætermittimus, quæ scholastici, agentes de divina voluntate, in utramque partem agitare solent, quæque minus scitu necessaria sunt. Interea hic breviter subjicimus notiones, quæ conferre possint ad eorum, quæ pertractanda erunt, claritatem.

Voluntas definitur facultas appetendi bonum et aversandi malum intellectualiter cognitum. Voluntas in Deo realiter idem est ac divina essentia, a qua non nisi virtualiter distinguitur, ideoque una est, simplicissima, immutabilis ac perfectissima.

Objective tamen, seu ratione rei volitæ, ut aiant, et pro diversa ratione, qua in objectum tendit, divina voluntas virtualiter multiplex est, seu plures actus habet virtualiter distinctos.

Ac 1. quidem voluntas divina distinguitur in voluntatem beneplaciti et in voluntatem signi; prior est voluntas proprie dicta, inquit S. Thomas, p. 1, q. 49, art. 2, quæ nempe vere et proprie in Deo est. Posterior est signum voluntatis, et non nisi metaphoricè sive improprie voluntas dicitur. Signum autem, ut verum sit et non falsum, semper supponit veram voluntatem in eo, qui illam per signum manifestat; ex eodem ibid. Ea scilicet ratione dicitur voluntas ac testamentum dicitur ultima voluntas testatoris. Varia autem signa divine voluntatis numerantur, ex quibus quinque præcipua sunt, ad quæ cetera facile revocari possunt, et hoc versu comprehenduntur:

Præcipit aut prohibet, permittit, consulit, implet (1).

2. Rursum voluntas beneplaciti ex eodem Angelico Doctore, *De verit.* q. 53, art. 5, per antecedentem et consequentem distinguitur. *Antecedens*, ex S. Joan. Damasc. *De fide orthodoxa*, lib. II, cap. XXIX, est ea, quam habet Deus ex se ipso, seu *cujus ipse causa sit*, non expectata occasione vel causa ex parte creaturæ. Talis est voluntas salvandi reprobos. *Voluntas consequens* est ea, quam Deus non habet ex se minis libertatem). Ipsi viderint; interea nos, qui volumus omnino his disceptationibus extranei esse, remittimus auditores nostros ad auctores, qui vel pro utraque sententia pugnarunt, vel pro alterutra. Inter ceteros, qui pro utraque sententia scripserunt, cfr. Tournely, tract. *De Deo*, quæst. xviii, art. x, Boucat, *Theolog. Patrum, de Deo*, tractat. iii, diss. iii. Ex impugnatoribus sunt omnes Thomistæ, ex propugnatoribus omnes congruistæ; in illis proinde res videtur peculiare auctores indicare, ut pote notissimos.

(1) Id est: præceptum, prohibitio, permissio, consilium; operatio; prohibitio et permissio respectu mali; præceptum, consilium et operatio respectu boni, inquit S. Th. ib. art. 42.